

Proves d'accés a la universitat

Convocatòria 2016

Història de la filosofia

Sèrie 3

Escolliu UNA de les dues opcions (A o B).

OPCIÓ A

[...] les idees produïdes en nosaltres per les qualitats secundàries no s'assemblen gens a aquestes qualitats: no hi ha res present en els objectes que s'assembla a les seves idees. [...]

De la flama diem que és calenta i lleugera; de la neu, blanca i freda, i del sucre, que és blanc i dolç, a causa de les idees que produeixen en nosaltres. Comunament creiem que aquestes qualitats són la mateixa cosa en els objectes i en les nostres idees: els uns la semblança perfecta de les altres, la seva imatge especular; la majoria de persones jutjaria extravagant que es digués el contrari. Això no obstant, qui vulgui considerar que un mateix foc a certa distància produeix la sensació de calor i a una distància més curta una sensació molt diferent de dolor, s'hauria de preguntar a si mateix quina raó té de dir que la seva idea de calor, que li ha produït el foc, és realment present en la flama, mentre que la seva idea de dolor, que li ha produït igualment la mateixa flama, no és en el foc. Per què la blancor i la fredor són presents en la neu i el dolor no, si la neu produeix totes aquestes idees en nosaltres, no podent-ho fer de cap altra manera que mitjançant la massa, la forma, el nombre i el moviment de les seves parts sòlides?

La massa, la forma, el nombre i el moviment particulars de les parts del foc o de la neu es troben realment en el foc i en la neu, tant se val que els nostres sentits els percebin com que no: per això poden ser anomenats *qualitats reals*, perquè realment existeixen en els objectes. Però la llum, la calor, la blancor o la fredor no existeixen de manera més real en els objectes que la malaltia o el dolor en el mannà.¹

John LOCKE. *Assaig sobre l'enteniment humà*, llibre II, capítol VIII

1. En aquest text, *mannà* fa referència a una substància que s'usa com a purgant.

1. Expliqueu breument (entre seixanta i cent paraules) les idees principals del text i com hi apareixen relacionades.

[2 punts]

2. Expliqueu breument (entre cinc i vint paraules en cada cas) el significat que tenen en el text les expressions següents:
[1 punt]
a) «qualitats secundàries»
b) «imatge especular»
3. Expliqueu el sentit i la finalitat de la pregunta retòrica següent que John Locke planteja en el text: «Per què la blancor i la fredor són presents en la neu i el dolor no, si la neu produeix totes aquestes idees en nosaltres, no podent-ho fer de cap altra manera que mitjançant la massa, la forma, el nombre i el moviment de les seves parts sòlides?» (En la resposta, us heu de referir als aspectes del pensament de Locke que siguin pertinents, encara que no apareguin explícitament en el text.)
[3 punts]
4. Compareu la concepció de Locke sobre la possibilitat d'obtenir certesa en el coneixement amb la concepció sobre aquesta mateixa qüestió d'un altre autor/a destacat de la història de la filosofia occidental.
[2 punts]
5. Expliqueu si esteu d'acord o en desacord amb l'afirmació següent: «Si no hi ha cap persona o un altre ésser amb oïda a la vora, quan un arbre cau al mig del bosc no fa cap soroll.» Responeu d'una manera raonada.
[2 punts]

OPCIÓ B

—Vet aquí doncs —vaig fer jo— que encara que amb dificultats hem arribat a terme, i hem arribat raonablement a la conclusió que les diverses parts que hi ha a la ciutat també són a l'ànima de cada individu, i en el mateix nombre.

—Sí, hi són.

—Per tant, ¿no serà ja forçós, certament, que si quelcom determinat fa la ciutat sàvia, l'individu també ho sigui, i pel mateix motiu?

—Naturalment, ho serà.

—I això que fa l'individu coratjós fins a tal punt, això mateix fa la ciutat coratjosa fins al mateix punt, i que individu i ciutat tinguin així totes les altres coses pel que fa a la virtut?

—Forçosament.

—I em penso, Glaucó, que direm que un home és just de la mateixa manera que la ciutat era justa.

—També això és totalment indiscutible.

—I no hem oblidat de cap manera allò, que la ciutat era justa perquè, de les tres menes de gent que té, cadascuna d'elles fa el que li pertoca.

—No crec pas que ho hàgim oblidat —digué.

—De tota manera cal no oblidar que cadascú de nosaltres serà just i farà el que li pertoqui només si cadascuna de les seves parts individuals fa el que li correspon.

—Certament, cal no oblidar-ho.

PLATÓ. *La República*, llibre IV

1. Expliqueu breument (entre seixanta i cent paraules) les idees principals del text i com hi apareixen relacionades.
[2 punts]

2. Expliqueu breument (entre cinc i vint paraules en cada cas) el significat que tenen en el text els mots següents:
[1 punt]
  - a) «ànima»
  - b) «coratjós»

3. Expliqueu el sentit i la justificació, segons Plató, de la frase següent del text: «hem arribat raonablement a la conclusió que les diverses parts que hi ha a la ciutat també són a l'ànima de cada individu, i en el mateix nombre.» (En la resposta, us heu de referir als aspectes del pensament de Plató que siguin pertinents, encara que no apareguin explícitament en el text.)
[3 punts]

4. Compareu la concepció de Plató sobre quina és la fonamentació última del coneixement amb la concepció sobre aquesta mateixa qüestió d'un altre autor/a destacat de la història de la filosofia occidental.
[2 punts]

5. Expliqueu si esteu d'acord o en desacord amb l'afirmació següent: «Una persona no pot decidir a què es vol dedicar professionalment tenint en compte només allò que a ella li ve de gust de fer; la consideració principal que ha de tenir en compte a l'hora de decidir què farà és: “En quina mena de feina puc ser al màxim d'útil a la resta de la societat?”» Responen d'una manera raonada.
[2 punts]

SÈRIE 3

L'examen consta de dues opcions diferenciades, cadascuna amb un text i cinc preguntes sobre el text. Les preguntes de cada opció tenen una estructura molt semblant. Hi ha, òbviament, multitud de maneres correctes de respondre-les. Les pautes que figuren a continuació pretenen unificar al màxim possible la correcció d'exàmens que es presten a solucions molt diferents. Res no pot substituir, però, l'exercici de sentit comú que requereix la decisió del corrector sobre si, i en quin grau, una resposta s'ajusta o no als principis generals que s'enuncien a continuació.

El paper de la precisió, la claredat i la correcció gramatical

En una prova de filosofia, la precisió, la claredat i la correcció gramatical són òbviament fonamentals. Els correctors hauran d'evitar, però, fer-ne una avaluació autònoma: aquests trets no poden ser avaluats independentment del contingut. Si la resposta no s'adequa en absolut al que es demana, aleshores la claredat, la precisió i la correcció gramatical no hi afegixen cap valor. Això no vol dir que no hagin d'afectar la qualificació. Respecte al grau de precisió: aquest és part intrínseca del contingut que es vol expressar. Respecte a la claredat i la correcció gramatical, el criteri que s'haurà d'utilitzar és que, en la mesura que siguin deficientes, afecten negativament el contingut que de fet s'expressa, i, per això mateix i en aquesta mesura, han d'afectar la qualificació.

Primera pregunta***Explicar breument el contingut del text.*** [2 punts]

L'objectiu de la pregunta és detectar el grau de comprensió del text. **La resposta no cal que demostrï que l'alumne coneix els detalls de la filosofia de l'autor** (excepte si la manca d'aquest coneixement l'impedeix d'entendre el text). Les restriccions sobre espai (60-100 paraules) són només orientatives per determinar indirectament el tipus de resum que s'espera: ni un breu títol, ni una llarga paràfrasi. **Per tant, si el contingut del resum és equivalent al que es podria fer en 60-100 paraules, no ha de comptar contra l'alumne el fet que no respecti aquests límits.**

A continuació s'esmenten les idees principals que se suposen en una resposta correcta. Cal tenir en compte, però, que les formes en què s'enuncien i comparen en un petit resum poden ser molt diverses. El seu enunciat pot ser explícit o estar implícit en la redacció de l'alumne. I, per descomptat, no es pot esperar de cap manera un desenvolupament detallat de cada idea. És important, però, que l'alumne no es limiti a enunciar idees sinó que mostri comprensió de l'estructura argumentativa del text.

Opció A) Per assolir la màxima puntuació cal que l'alumne connecti, amb una mínima correcció les 3 idees bàsiques següents (que pot expressar, és clar, de moltes maneres diferents):

(i) El text dóna un argument per justificar l'afirmació del començament: no hi ha res en els objectes que s'assembla a les idees produïdes en nosaltres per les qualitats secundàries.

(ii) Aquest argument consisteix a observar, p. ex., que sense que hi hagi cap canvi en un objecte aquest pot produir calor o dolor. Si el dolor no està en l'objecte, la calor o el color tampoc.

(iii) Qualitats com ara la forma, el moviment i el nombre de les parts d'un objecte sí es troben realment en els objectes

Opció B) Per assolir la màxima puntuació, l'alumne haurà de connectar amb una mínima correcció les dues idees bàsiques següents:

- (i) Les parts d'una ciutat es corresponen a les parts de l'ànima.
- (ii) Allò que fa justa una persona és completament anàleg a allò que fa just un estat: que cadascuna de les seves parts faci allò que li és propi.

• L'avaluació de la pregunta s'ha de fer **de forma global**. L'alumne no té en absolut per què fer el seu resum distingint exactament el mateix nombre d'apartats que s'indiquen en aquests criteris. El que s'ha de fer en una bona resposta és articular d'una manera mínimament coherent les idees que s'indiquen.

Segona pregunta

Explicar el significat de termes o expressions. [1 punt]

El que es demana no és donar definicions exactes o precises que hagin de ser vàlides per a qualsevol context d'ús de les expressions, ni tampoc que l'alumne utilitzi un vocabulari tècnic. El fet que l'alumne utilitzi un llenguatge sense cap tecnicisme, si no té incorreccions, no haurà de comptar en contra seu. Quan sigui possible, té dret a inferir el significat només de la informació que li proporciona el text. En la mesura en què mostri la comprensió pertinent, això no pot comptar en contra seu.

Opció A)

a) «qualitats secundàries»: la capacitat dels objectes de produir determinades idees simples de sensació en nosaltres (de color, olor, so, sabor, etc.).

b) «imatge especular»: quelcom que s'assembla molt a una altra cosa, tal com la imatge d'un objecte en un mirall s'assembla a l'objecte.

Opció B)

a) «ànima»: la part d'una persona que és immortal i on resideixen les seves funcions intel·lectuals i les virtuts morals com ara la valentia i la justícia.

b) «coratjós»: que té la qualitat que correspon als guardians de la ciutat i a la part irascible de l'ànima;
Alternativament: que té la capacitat d'intentar fer que prevalgui, encara que costi, allò que cal que prevalgui.
Alternativament: que té una força que permet conservar l'opinió recta i justa en tota circumstància.

Important: aquestes respostes són solament un exemple de resposta correcta. En cadascun dels casos hi ha moltes altres maneres correctes de respondre.

Tercera pregunta**Donar les raons de l'autor a favor d'una tesi.** [3 punts]

L'enunciat demana referir-se al pensament de l'autor. S'haurà de tenir present, però, que el que es demana no és una exposició general del seu pensament. Només es tindran en compte les idees que siguin pertinents per entendre la afirmació que es vol explicar i per entendre les raons de l'autor per fer aquesta afirmació. Un bon examen serà aquell que trobi la justificació i el paper que l'afirmació particular té en el conjunt del pensament del filòsof. A vegades una exposició general i correcta del pensament del filòsof pot no respondre al que es demana si no explica com el pensament general de l'autor justifica la tesi particular que és objecte de la pregunta.

Opció A) La màxima puntuació requeriria referir-se correctament a:

- (i) La distinció entre idees i qualitats.
- (ii) La distinció entre qualitats primàries i secundàries (i terciàries).
- (iii) Explicació de l'argument (que, en una de les seves versions, es dona en el mateix text) que busca establir que les idees com les de blancor o fredor (colors, sons, olors) no es corresponen amb les qualitats que hi ha en els objectes. Aquest argument es basa en observar que (a) és clar que la idea de dolor no està en els objectes, i afirmar que (b) les idees de tacte, color, o olor han de tenir el mateix estatus que té la idea de dolor.

Opció B) Una resposta que tingui la màxima puntuació ha d'incloure amb correcció:

- (i) La descripció de les tres classes de la ciutat, i de les virtuts associades a cadascuna.
- (ii) La descripció de les tres parts de l'ànima i de les virtuts associades a cadascuna.
- (iii) L'explicació de la motivació de Plató per establir l'analogia entre la ciutat i l'ànima; això és, cal explicar l'estratègia d'argumentació de Plató a *La república* per tal d'establir què és la justícia: primer busca determinar quan és justa una ciutat, i usa el resultat per establir quan és justa una persona.
- (iv) L'explicació de quan és justa una ciutat: quan cadascuna de les classes fa allò que li és propi.
- (v) L'explicació de l'analogia directa entre allò que fa justa una ciutat i allò que fa just un individu: Un individu és just si cadascuna de les tres parts de l'ànima fa allò que li és propi i, en particular, si la part racional regeix les altres.

Quarta pregunta

Comparar o relacionar un concepte o idea de l'autor amb un altre. [2 punts]

El concepte o idea de l'autor que cal comparar serà un concepte o idea que apareix en les lectures proposades, però no cal que aparegui en el text de l'examen. En qualsevol cas, serà un concepte o idea de l'autor que es relaciona directament amb algun dels problemes tractats en els textos seleccionats.

Cal tenir en compte:

- La identificació adequada i precisa de les dues concepcions que s'han de comparar.
- El contrast pertinent dels dos termes de la comparació.

En qualsevol cas: **l'alumne és lliure de triar fer una caracterització de les dues concepcions de manera prèvia i independentment de la comparació i després establir la comparació, o fer la caracterització de les dues postures de forma implícita en termes de les diferències mútues. També pot escollir fer una caracterització prèvia d'una de les dues concepcions –qualsevol d'elles– i descriure l'altra per contrast.** Per tant, l'enunciat exacte de la pregunta s'ha d'entendre que no posa restriccions a aquesta llibertat en la resposta.

Cinquena pregunta

Consideració raonada de l'estudiant a favor o en contra d'una tesi. [2 punts]

Es tracta d'avaluar una tesi que estarà relacionada amb alguns dels problemes tractats per l'autor, però pot no estar directament vinculada amb la temàtica del text. En aquesta pregunta l'estudiant ha d'intentar justificar la seva postura a favor o en contra de la tesi tot fent-ne una valoració personal (la resposta pot també consistir a explicar, de forma raonada, per què de fet no està ni a favor ni en contra de la tesi).

Es tracta que l'estudiant faci l'esforç d'**argumentar** d'una **forma personal, clara i coherent** a favor o en contra de la tesi.

És important que l'estudiant no es limiti simplement a fer afirmacions, sinó que intenti proporcionar **raons** per justificar la postura que defensa.

D'altra banda, l'acord del corrector amb la tesi defensada no pot tenir-se en compte a l'hora d'avaluar aquesta pregunta, ni tampoc el fet que l'alumne ignori arguments històricament importants.

Caldrà valorar, doncs:

- El grau de comprensió que es demostrï de la tesi a discutir.
- La coherència de les raons que l'estudiant doni ja sigui a favor o en contra de la tesi, i la claredat de la seva exposició.